

forskare självironiskt kallade ”hyllvärmare”) utgivna genom kraftiga subventioner på olika förlag. Det verkar finnas en fetischering av den vackra och aptitliga boken inom svensk humaniora. Denna fetischering fungerar som konstgjord andning för ett system där forskare ägnar stor tid och möda åt att skriva texter för att sedan vid en punkt avhända sig friheten att själva få sprida dessa texter. När etnologiska arbeten ska spridas till andra forskare och en intresserad allmänhet så vänder man sig ofta till något svenskt eller internationellt förlag som kan tänka sig att ge ut akademiska texter. För att utgivning ska ske får man dock erbjuda en ordentlig subvention. Det kan röra sig om summor upp till 150 000 kronor. Resultatet blir en snygg bok som finns att köpa i bokhandeln, tillgänglig för forskare, studenter och andra intresserade.

Är detta verkligen det smartaste sättet att sprida forskning? Finns det pengar för att i fortsättningen ge ut böcker på detta subventionerade vis, så låt det fortgå. Men endast på ett villkor: texten måste också vara fritt tillgänglig elektroniskt. Vetenskapliga verk ska med så lite besvär som möjligt kunna nås av läsare. Endast då optimerar vi möjligheterna att som forskare och ämne bli högt rankade i ett bibliometriskt system.

För att ytterligare stärka detta spår bör den inomdisciplinära kommunikationen öka. Om vi vet vad andra etnologer gör, så hittar vi förhoppningsvis något av intresse. Detta kan leda till fler referenser etnologer emellan, något som stärker ämnets status i systemet. Vårt centrifugala drag bör kompletteras med en vital diskussion inom ämnet. Därför bör lämpliga fora för detta etableras, både elektroniskt i form av till exempel nyhetsbrev och maillistor, liksom fysiskt i form av seminarier, workshops och konferenser.

Etnografiska experiment

Ovan nämnda spår är viktigt. Men det får inte bli allena rådande. För mycket fokus på bib-

liometrisk rankning kan leda till en nervös konformism. Den taktik jag ovan skisserar bör kombineras med en framtid av mer experimenterande med etnografiska metoder, med former och gestaltningar. En del av detta experimenterande kan bestå i samverkan med aktörer i omvärlden, vilka kan vara med och korsbefrukta de akademiska praktikerna.

Jag kommer på mig själv med att i olika sammanhang slentrianmässigt hävda att den etnografiska metod jag ägnar mig åt består av intervjuer och (deltagande) observationer. Detta tillsammans med diskursanalyser och arkivsökningar har blivit mall 1A när etnologers metoder ska artikuleras för människor som inte själva är bekanta med disciplinen. Jag skulle vilja efterlysa en mer fantasifull diskussion om etnografins potential.

Man kan börja med att konstatera att etnografien har en problematisk genealogi. Den är inte minst kopplad till europeiska imperiers kartläggningar av folk ute i kolonierna. Medan den tidiga etnologin handlade om att åka ut ”på landet” och dokumentera det försvinnande bondesamhället genom att uppteckna sägner och fylla släpkärror med spinnrockar och kratror, etablerades etnografiska metoder i senare besläktade ämnen som antropologi. Genom etnografien och det antropologiska fältarbetet sker möten med ”de andra”. Maktförhållanden växer fram där forskarens möjlighet att utifrån sitt perspektiv beskriva och analysera ett forskningsobjekt kan vara problematiskt. Inom antropologin har man på olika håll försökt göra upp med sitt förflutna. Antropologins diskussion om etnografins för- och nackdelar är relevant även för etnologin (se t.ex. Rabinow m.fl. 2008). Det är viktigt att förstå dess genealogi. Samtidigt är det värt att tänja på gränserna för de etnografiska metoderna.

En väg för utforskning av etnografins potential är att försöka hitta kopplingar till praktiker som till exempel konst, design och utställningsverksamhet (se t.ex. Macdonald & Basu 2007; Schneider & Wright 2006). På

det sättet kan både idéer om materialinsamling och representation utmanas. Antropologen George E. Marcus har tillsammans med konstnären Fernando Calzadilla skrivit om etnografins möte med konstnärlig gestaltning (2006). Texten ingår i antologin *Contemporary Art and Anthropology*, redigerad av Arnd Schneider och Christopher Wright. Antologin tar genom flera exempel upp hur antropologin och samtidskonsten kan utvecklas genom möten. Marcus uttrycker en viss besvikelse över att antropologins Writing Culture-debatt under 1980- och 90-talen inte ledde till fler försök vad gäller formerna för etnografiskt experimenterande (se Clifford & Marcus 1986). Marcus undrar varför i stort sett all etnografisk forskning måste presenteras i artiklar, monografier eller essäer. Finns det inte andra sätt att gestalta etnografiska experiment (Calzadilla & Marcus 2006:98)? Han ser emellertid ljus på senare försök att förena konst med etnografi. I texten diskuteras kopplingar mellan scenkonst och etnografi:

Ethnography is much richer if it collaborates with the practices of other intellectual crafts that have a kinship and resemblance to it – as in the case of scenography in the theater. The debates and discussions of collaboration in these cases promise outcomes more complex and interesting than just 'the monograph' or 'the essay' into which all experiments in anthropology seemingly must end, or merely the *'mise-en-scène'* of theatre or the installation of performance art, which otherwise lack the intensity and theoretical depth of ethnography (Calzadilla & Marcus 2006:97f.).

Kopplingar mellan konst och etnografi är så klart inte någon enkel lösning på hur discipliner som etnologi och antropologi kan utvecklas (jfr Foster 1996). Men de kan öppna för nya representationer och gestaltningar. Alla etnologer ser kanske inte denna typ av arbete som lockande, men detta spår kan förhoppningsvis ändå föra in ny energi i metoddiskussioner och bidra till att utmana gränsdragningar.

Framtider och uppgifter

Universitet och högskolor har som bekant tre uppgifter: 1. Forskning, 2. Utbildning, 3. Samverkan med omvärlden. Högskoleverket har sedan de gav ut en rapport om högskolevärldens samverkan 2004 hävdad att den tredje uppgiften bör uppvärderas och integreras i de två andra uppgifterna. I en uppföljande rapport 2008, konstaterar man att en del har hänt, men att arbete återstår. På sin webbplats skriver man att "Samverkansarbete bör uppvärderas vid meritvärdering". Utifrån detta är det motsägelselfullt att dagens forskningspolitik riskerar att göra separationen mellan universitetets tre uppgifter ännu mer påtaglig. Detta är mindre bra för kulturforskningen, vars potential jag menar ligger i rörelsen mellan det som alltför ofta separeras som skilda uppgifter.

En bara något karikerad bild av framtiden är att etnologin och kulturforskningen kan komma att präglas av två olika roller: Den bibliometriskt besatte forskarbroilern samt den undervisningstygde lektorn. De som i detta system lägger någon speciell energi på Den tredje uppgiften förefaller vara karriärmässigt självmordsbenägna. Jag vill hävda att en ytterligare separation mellan de tre uppgifterna är utarmande. Separationen underbygger chimären av någon sorts intellektuell kvalitetsskillnad, där de riktigt kloka tankarna tar plats inom ramarna för Den första uppgiften. Möten med studenter under Den andra uppgiften skulle då präglas av lite simplare intellektuell praktik, och Den tredje uppgiftens kommunikation med allmänheten ute i "den riktiga världen" skulle då vara det mest förläckade. Processer som underbygger dessa vanföreställningar kan eventuellt motiveras forskningspolitiskt, men för det intellektuella klimatet på universitet och högskolor är det förödande.

Men varför vill då en aktör som Högskoleverket slå ett slag för det som tidigare kategoriserats som Den tredje uppgiften? När det gäller samverkan dyker allt som oftast ordet *nytta* upp. I november 2008 deltog jag,

liksom flera andra etnologer, i konferensen "Kulturvetenskapens nytta", en tillställning som arrangerades av ACSIS i Norrköping. Där diskuterades just samverkansfrågorna. Olika inspel angående etnologins och andra kulturvetenskapers nytta för andra aktörer togs upp. Hur kan akademiker bli nyttiga för omvärlden? Flera viktiga frågor dryftades. Men det fanns en lucka i resonemangen, nämligen dubbelheten i ordet *nytta* i detta sammanhang. Lika viktig som frågan om hur ett ämne som etnologi kan bli nyttigt för andra är hur etnologin också kan ha nytta av externa aktörer. Att nytta och samverka mellan akademi och omvärld kan vara ömsesidig ska inte underskattas. Just det faktum att etnologin kan ha nytta av externa aktörer utgör en potential. Genom samarbeten med konstnärer, designers, ingenjörer, planerare, arkitekter med flera skapas nya möjligheter.

Etnologer som är verksamma i akademien bör uppmuntras att ägna sig åt verksamhet utanför den akademiska världen eller i samverkan med människor utanför universitet och högskolor. Vi kan i framtiden i och för sig behöva mer bibliometrisk taktik, men framförallt måste vi börja våga experimentera mer med etnografin och med våra kulturalanalytiska praktiker. Gärna i samverkan med omvärlden. Det ena spåret får absolut inte utesluta det

andra. Det måste löna sig att stiga av forskningspubliceringståget, för att sedan kunna stiga på igen med friska perspektiv. Annars riskerar ämnet att färdas rakt in i ett svart hål av intellektuell rundgång; alltmedan den bibliometriska taxametern tickar på.

Robert Willim, FD

Etnologiska avd., Institutionen för kulturvetenskaper, Lunds universitet

Referenser

- Calzadilla, Fernando & Marcus, George E. 2006: *Artists in the Field: Between Art and Anthropology*. I: Schneider, Arnd & Wright, Christopher (red.): *Contemporary Art and Anthropology*. Oxford: Berg.
- Clifford, James & Marcus, George E. 1986: *Writing Culture – The Poetics and Politics of Ethnography*. Berkeley: University of California Press.
- Foster, Hal 1996: *The Artist as Ethnographer*. I: *The Return of the Real*. Massachusetts: MIT Press.
- Högskoleverkets rapportserie 2004:38 R. *Högskolan samverkar*.
- Högskoleverkets rapportserie 2008:10 R. *Högskolan samverkar vidare. Utvecklingen 2004–07*.
- Macdonald, Sharon & Basu, Paul (red.) 2007: *Exhibition Experiments*. Oxford: Blackwell.
- Rabinow, Paul & Marcus, George E. tills. med Faubion, James D. & Rees, Tobias 2008: *Designs for an Anthropology of the Contemporary*. Durham: Duke University Press.

SUMMARY

Two Tracks

In this article two tracks are suggested for European Ethnology in Sweden in the future. The first is to concentrate on what could be called "bibliometrical tactics". These tactics are characterized by efforts to optimize the ranking of both the discipline and individual researchers within the research community. One part of these tactics could be to make all publications easy to access electronically. Another part is to make the communication among scholars of ethnology more intensive.

The other track suggested is called "ethnographical experiments". In order to prevent ethnology from being too narrowly focused on merely quantity and volume of

international publications it is important to develop and be innovative when it comes to research methods. One way is to use what is often considered to be the discipline's "centrifugal character". In experiments with ethnography it could be fruitful to collaborate with other practices that could be coupled with the ethnological research. Examples of such collaborators are artists or designers.

These two tracks should preferably merge in various ways. All in order to enhance ethnology's competitive potential within the academic world and also to be an innovative practice that dare to develop new bold methods and collaborations.